

FRI-2B.312-1-NS -05

CONCEPTUAL ASPECTS OF ANALYSIS OF POLICE (CRIMINAL) INTELLIGENCE

Assoc. Prof. Velina Georgieva Marinova-Yordanova, PhD

Department of Security, Faculty of Law

„Angel Kanchev” University of Ruse

Phone: +359 886 888 971

E-mail: vmarinova@uni-ruse.bg

***Abstract:** The report raises issues related to the intelligence (operational) function of police services by applying the established standards in police (criminal) intelligence. The components and mechanisms of criminal intelligence are analyzed and the role of crime analysis in the activities of preventing, investigating and solving crimes is examined. The importance of police intelligence in the allocation of resources and setting priorities in the intelligence activity of police operational (intelligence) units is examined based on the conclusions and analysis of trends in the development of the criminogenic situation. The report emphasizes the concept of Intelligence-Led Policing as a leading strategy for crime prevention and control and as an innovative effective method for strategic management of police structures.*

***Keywords:** Police (Criminal) Intelligence, Intelligence-Led Policing, Analysis of Criminal Intelligence and Crime.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Полицейското (криминално) разузнаване съчетава усилията на компетентните полицейски органи в борбата с престъпността и опазването на обществения ред. То има важна роля при разпределение на ресурсите и определяне на приоритетите на оперативните (разузнавателни) полицейски структури в процесите на предотвратяване, разследване и разкриване на всички форми на престъпна дейност чрез прилагане на изводите и анализа на тенденциите на криминогенната обстановка на национално и на международно ниво. От друга страна ефективното използване на разузнавателната информация в динамичната и непрекъснато променяща се среда на сигурност става неотменна функция на управлението на полицейските служби, като решенията и изведените прогнози на базата на анализа на постъпващата разузнавателна информация очертават пътя към успешното им функциониране.

В този контекст научните изследвания по темата показват, че способността на полицейските органи да противодействат на престъпността във всичките ѝ форми, може да се извърши само чрез прилагането в полицейската дейност на нов качествен, ефикасен и проактивен подход, основан на разузнавателната дейност.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В специализираната литература по темата с употребата на понятието „*полицейско (криминално) разузнаване*“ (от англ. *Police /Criminal/ Intelligence*) се отъждествява разузнавателната (оперативната) функция на полицейските служби. Това е дейността, която се извършва от разузнавателните звена (*Intelligence Units*) на полицията. Свързана е със събирането, оценяването, анализирането и разпространението на цялата оперативна информация, относима към всяка престъпна дейност (вкл. и събирането на доказателства), извършвана в даден район (държава, територия, град, област и др.), която може да се отрази неблагоприятно върху неговото развитие. (Carter, D., 2009).

Основната дейност на полицейските оперативни (разузнавателни) звена се явява негласното получаване и анализ на информацията, необходима за борба с престъпността, нарушенията на обществения ред и заплахите за сигурността. В теоретичен и практически аспект, в терминологично отношение двете понятия – „полицейско” или „криминално” разузнаване се приемат за идентични. Анализът на двете определения показва, че най-общо те се идентифицират с резултатите от събирането, обработването, обобщаването, оценката и анализирането на информацията, придобита

за престъпната дейност, за извършителите и жертвите на криминални деяния и пр., и която информация може да се използва за предотвратяване, разследване и разкриване на престъпленията.

Полицейското (криминално) разузнаване се използва в много страни с установени демократични ценности (Обединеното Кралство, ФР Германия, Кралство Нидерландия, Република Франция и др.). В теорията и практиката на българските полицейски (оперативни) структури терминът „разузнаване“ се употребява в оперативно-издирвателната им дейност (ОИД). В този смисъл полицейското разузнаване се разбира като комплекс от сили, способности и средства на ОИД за превенция и разкриване на престъпленията и издирваните лица. (Penkov, K., 2013)

Според някои автори, съпоставянето на понятията ОИД и „разузнаване“ показва, че разузнаването е по-широкото понятие, тъй като то може да обхваща информация или данни, свързани не само с извършена престъпна дейност или други правонарушения. За избягване на бъдещи терминологични различия, за по-приемливо се възприема становището на авторите, използващи понятието „полицейско криминално разузнаване“. От своя страна понятието „криминално разузнаване“ се използва в Европейската конвенция за основните права и свободи на човека от 1959 г. (Kaumedzhiev, Hr., 2005)

Независимо от становищата на изследователите по темата и в контекста на научните изследвания, полицейското криминално разузнаване най-общо се идентифицира с информацията, събрана, анализирана и/или разпространявана с цел предвиждане, предотвратяване или наблюдение на престъпността. Целта му е да събира, анализира и разпространява информация за лицата, за които има основателни подозрения, че участват или се готвят да извършат някаква форма на престъпна дейност. Криминалното разузнаване се фокусира върху дейностите и поведението на лица или организирани престъпни групи, за да се съберат достатъчно доказателства за предприемане на наказателно преследване срещу тях. Съществена част от криминалното разузнаване е извършването на информационно-аналитичния процес, при който информацията, събрана от различни източници, се групира, сортира, оценява и анализира (чрез използването на научни подходи), като в логически смисъл се генерира нова информация (новото знание), извеждат се заключения, оценки, изводи или се правят прогнози за криминалните явления. От друга страна при стратегическото разузнаване се събира информация относно съществуващи модели или нововъзникващи тенденции в престъпната дейност с цел да се да подпомогне установяването и задържането на лица, извършили престъпления, или за изготвяне на стратегии за контрол на престъпността в краткосрочен и дългосрочен план. При тактическото разузнаване придобитата информация се отнася за конкретно извършено криминално деяние и може да бъде използвана незабавно от полицейските оперативни (разузнавателни) звена при разследването и разкриването на престъпленията или за планиране на полицейски тактически операции и др. Тук изследователите по темата намират основната разлика – при тактическото разузнаване се планират и извършват незабавни/неотложни действия, докато стратегическото разузнаване се развива с течение на времето и изследва дългосрочни решения с голям обхват. (IACP, 2021; Peterson, M., 2005)

Според някои специалисти в областта на правоприлагането, в практиката на различни полицейски служби не рядко се използват и други понятия, като например т.нар. „доказателствено разузнаване“, при което определени доказателства, свързани с извършено престъпление, показват/насочват, къде могат да бъдат намерени други доказателства. В тази връзка анализите по темата сочат, че доказателственото разузнаване може да подпомогне процеса на доказване на криминалните деяния или да предостави насоки, които разследващите да следват. Или също така терминът „оперативно разузнаване“, който се използва за обозначаване на криминалното разузнаване, извършвано при дългосрочни разследвания на извършена или замислена престъпна дейност. Според изводите на изследователите по темата, криминалното разузнаване има решаваща роля при вземането на решения, планирането, стратегическото насочване и предотвратяване на престъпленията. Полицейските правоприлагащи органи зависят от разузнавателните операции на всички нива и не могат да функционират ефективно без качествено събиране, обработка и използване на разузнавателната информация. (Peterson, M., 2005)

Практиката в дейността на полицейските служби доказва още, че ефективното използване на разузнавателната (оперативната) информация има решаващо значение за способността на полицейските оперативни звена да се борят с престъпните групи и да представят проактивен отговор

на престъпността. Според авторите на проблема, придобитата оперативна информация се използва в дейностите за предотвратяване на замислена престъпна дейност, или за събиране на доказателства, необходими в процеса на разследване, документиране, разкриване и доказване на извършените престъпления, или за издирване и задържане на извършителите на криминални деяния. (Иванов, М., 2019)

След като престъпните групи бъдат идентифицирани, полицейските служби могат да започнат да оценяват текущите тенденции в престъпността, за да прогнозират и да възпрепятстват развитието на предполагаеми бъдещи криминални деяния. В този смисъл разузнаването предоставя знанията, на които да се основават решенията на оперативните звена и възможността да се изберат подходящи цели за разследване. От друга страна анализът на криминалното разузнаване предоставя на полицейските служби и знанията, необходими за ефективно управление на техните ресурси при изпълнение на заложените отговорности за предотвратяване на престъпления. (UNODC, 2011)

Според някои изследователи по темата, при криминалното разузнаване, вследствие на аналитичния (информационно-аналитичния) процес, се изготвя краен аналитичен продукт, който представя цялостна интегрирана перспектива на информацията и тенденциите в динамиката на престъпността, както и всички други условия, свързани с престъпните деяния. (Carter, D., 2009)

В контекста на предложеното изследване може да се отбележи също, че в различните страни компетентните правоохранителни органи прилагат комплекс от регулаторни механизми, обхващащи утвърдени политики за изпълнение и контрол на процесите на криминалното разузнаване (например, в САЩ системите и процесите за криминално разузнаване се регулират от 28 CFR /*Criminal Intelligence Systems Operating Policies*/, Част 23). (BJA, 1998)

Научните изследвания показват, че през последните години в много страни по света полицейското (криминално) разузнаване се възприема като основа за изграждането на ефективен модел на полицейската дейност – *Intelligence-Led Policing* (*полицейска дейност на основата на разузнаване* или *полицейска дейност, водена от разузнаване*). В резултат на модела и чрез използването на методите и средствата на разузнаването, се обезпечават стратегическото управление на полицията, като кадровият ресурс се разпределя ефективно във всички етапи на тактическата полицейска дейност. Въпреки, че няма общоприето разбиране за това, какво точно представлява *Intelligence-Led Policing*, авторите по темата посочват, че моделът се възприема като стратегически, целенасочен, ориентиран към бъдещето подход за изграждане на съвременната, проактивна полиция. В основата на модела са анализът и управлението на възникналите проблеми и рискове в дейността на полицейските структури, както и тяхното развитие. При този подход анализът се явява основа за ръководство на управленската и непосредствената полицейска дейности. (Wolstenholm, D., 2012; UNODC, 2010)

Специализираните източници посочват, че терминът *полицейска дейност, водена от разузнаване* произхожда от Обединеното Кралство. Полицейските власти на графство Кент разработват концепцията в отговор на рязкото увеличение на престъпленията, свързани с имуществото на гражданите (напр. кражби с взлом и кражби на автомобили), във време, когато полицейските бюджети са били силно ограничени. Прилаганият модел на полицейската дейност в Кент е приоритизирал получените сигнали (повикванията за извършени престъпления), като е препращал част от тях (тези без данни за престъпление) към други структури. По този начин полицията е разполагала с повече време за създаване на разузнавателни звена, които приоритетно да се фокусират върху престъпленията, свързани с кражбите на имущество на гражданите. В резултат на прилагането на модела „полицейска дейност, водена от разузнаване“ спадът на престъпността в района на графство Кент за 3 години е 24%. (Peterson, M., 2005)

Според изследователите по темата, от една страна полицейската дейност на основата на разузнаване е бизнес модел, но от друга страна е управленска философия. В този модел ключово значение за изграждането на обективна рамка за вземането на решения има анализът на данните и разузнавателната информация, придобити чрез полицейското (криминално) разузнаване, като се улеснява стратегическото управление и прилагането на ефективни стратегии за правоприлагане, насочени към намаляването, пресичането или предотвратяването на престъпленията. (Ratcliffe, J., 2016)

Авторите по темата формулират четири стадия при модела *Intelligence-Led Policing*, най-общо дефинирани като:

I стадий: Определяне на целите (или идентифициране на хората, които ни интересуват);

II стадий: Събиране на цялата налична (разузнавателна) информация, анализирането и допълването ѝ при необходимост;

III стадий: Придобитата информация става „разузнаване“, след като е предадена в ръцете на някого, който има законови правомощия, необходимост от нея и възможности да направи нещо с нея/да я използва;

IV стадий: Разузнаването води до по-силни доказателства и до по-добри оперативни резултати. (Wolstenholm, D., 2012)

Според научните теории, през по-голямата част от историята на правоприлагането информацията, придобита в хода на полицейското (криминално) разузнаване и свързана с дейността на престъпни лица или групи правонарушители, се е съхранявала от различни специализирани звена или от отделни полицейски служители (оперативни служители). В новата среда на модела на полицейската дейност на основата на разузнаване се поставя акцент върху тези информационни данни, които понякога могат да бъдат ценни като стратегически ресурс за цялото полицейско управление, за да бъдат използвани за нуждите само на отделен служител или звено. Крайният резултат се търси в утвърждаването на нов интегриран модел за анализ, при който, чрез „смесването“ на анализа на престъпността с криминалното разузнаване се предполага, че анализът на престъпността може да представи пълна картина на случващото се в криминогенната обстановка, а криминалното разузнаване може да предостави данните, защо това се случва. Тези два компонента, използвани в комбинация, са от съществено значение за по-пълното разбиране на престъпността и формулирането на ефективни стратегии за намаляване и предотвратяване на престъпленията. Интегрираният модел за анализ ще позволи на ръководителите да видят общата картина на престъпността и от тези знания да получат достъп до по-широк набор от възможности за правоприлагане.

Изводите на изследователите по темата показват, че за да се управлява по-добре рискът и за да се подпомогне проактивната полицейска дейност, насочена към правоприлагане и насърчаване предотвратяването на престъпления, полицейската дейност, водена от разузнаване изисква по-голяма интеграция на основните компоненти – оперативната (разузнавателна) информация, придобивана чрез криминалното разузнаване, и анализът на престъпността. Този нов подход налага на полицейските ръководители да се научат да възприемат нов начин на мислене за знанията и риска, и да прилагат нов организационен подход за управление на полицейските структури. От една страна криминалното разузнаване може да предостави на вземащите решения служители (полицейските оперативни служители или ръководните полицейски кадри) моментна картина на престъпността и престъпното поведение на отделните лица, извършители на престъпления или организирани престъпни групи. От друга страна анализът на престъпността може да предостави на полицейските ръководители разбиране за моделите и тенденциите в развитието на криминогенната обстановка. Без възприемането на това разбиране хората, които трябва да вземат решения, засягащи безопасността и сигурността на обществото, няма да имат достъп до важната информация, която е от съществено значение за доброто планиране, управление и стратегия. (Ratcliffe, J., 2007)

Не на последно място и според теорията и практиката на полицейските служби следва да се посочи, че разузнавателната информация е от решаващо значение при дейностите на полицията, свързани с превенцията на престъпността. Използвайки разузнавателна информация от предишни (минали) престъпления, извършени на местно или национално ниво могат да се създават подходящи индикатори, които да се споделят между правоприлагащите органи. В следствие и чрез сравняване на различните „индикатори“ на местно ниво, полицейските анализатори ще могат да предвиждат тенденциите в престъпността (в даден район, област и др.), а полицейските служби ще могат да предприемат превантивни мерки за намеса или смекчаване на въздействието на последиците от криминалните деяния. (Peterson, M., 2005)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Престъпността ще продължи да бъде във фокуса и отговорностите на полицията, както и необходимостта действията на полицейските служители в борбата с престъпността да оправдаят доверието на гражданите и да получават повече обществена подкрепа. Практиката е показала, че в различните аспекти на полицейската (оперативна) работа, придобиването на своевременно и качествена разузнавателна информация от различни източници чрез методите и средствата на разузнаването оказва своето съществено влияние върху подобряване на цялостната полицейска дейност и повишаване на резултатите. Ето защо ефективното използване на методите и средствата на полицейското (криминално) разузнаване ще бъде от ключово значение в борбата срещу всички форми на престъпността и нарушенията на обществения ред в страната.

Полицейската дейност, водена от разузнаване се основава на анализа на престъпността и на полицейското разузнаване като ключови елементи при вземането на решения от компетентните служители при превенцията, разследването и разкриването на извършените престъпления или в работата на полицейските служители с отделни извършители и престъпни групи. От друга страна и като вид стратегия за правоприлагане, която се основава на използването на криминалното разузнаване при планиране на полицейските оперативни (разузнавателни) тактики, полицейската дейност на основата на разузнаване все повече започва да се утвърждава като най-успешният съвременен иновативен управленски модел на полицейските служби.

REFERENCES

1. BJA. Bureau of Justice Assistance. (1998). *28 CFR Part 23. Criminal Intelligence Systems Operating Policies*. PDF. Executive Order 12291. Available at: https://bja.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh186/files/media/document/28cfr_part_23.pdf. [Accessed on 25.09.2025].
2. Carter, D. (2009). *Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local, and Tribal Law Enforcement Agencies*. 2nd Edition. PDF. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice. Available at: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/content.ashx/cops-p064-pub.pdf>. [Accessed on 24.09.2025].
3. IACP. International Association of Chiefs of Police. (2021). *Criminal Intelligence*. Law Enforcement Policy Center, Alexandria. Available at: <https://www.policechiefmagazine.org/iacp-work-iacp-le-policy-center/>. [Accessed on 24.09.2025].
4. Ivanov, M. (2019). *Operational-Investigative Activities of the Security Services*. Pleven: Publishing House: Izdavam.com (**Оригинално заглавие:** Иванов, М. (2019). *Оперативноиздирвателна дейност на службите за сигурност*. Плевен: Издателство Izdavam.com)
5. Kaymedzhiev, Hr. (2005). *Operational-Investigative Proceedings*. Sofia: Publishing House „Albatross” (**Оригинално заглавие:** Каймеджиев, Хр. (2005). *Оперативно-издирвателно производство*. София: Издателство „Албатрос”)
6. Penkov, K. (2013). *Theory of Operational-Investigative Activities*. Sofia: Publishing House „Libra Scorpio” (**Оригинално заглавие:** Пенков, К. (2013). *Теория на оперативно-издирвателната дейност*. София: Издателство „Либра Скорп”)
7. Peterson, M. (2005). *Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture*. PDF. Washington, DC: Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice. NCJ 210681. Available at: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/bja/210681.pdf>. [Accessed on 24.09.2025].
8. Ratcliffe, J. (2016). *Intelligence-Led Policing*. 2nd Edition. London, Imprint Routledge, eBook, ISBN 9781315717579. [Accessed on 25.09.2025].
9. Ratcliffe, J. (2007). *Integrated Intelligence and Crime Analysis: Enhanced Information Management for Law Enforcement Leaders*. PDF. 2nd Edition, Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice. ISBN 978-1-884614-21-7. Available at: <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/content.ashx/cops-w0690-pub.pdf>. [Accessed on 24.09.2025].
10. UNODC. United Nations Office on Drugs and Crime. (2011). *Criminal Intelligence – Manuel for Analysts*. PDF. Office at Vienna, United Nations, New York, V.101-5804355-100, Available at: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/Law-Enforcement/Criminal_Intelligence_for_Analysts.pdf. [Accessed on 24.09.2025].

11. UNODC. United Nations Office on Drugs and Crime. (2010). *Policing. Police Information and Intelligence Systems. A Handbook for Assessing Criminal Justice Systems*. PDF. Vienna Office, New York, 10-52547 – May 2010, No. 4, Available at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/10-52547_1_Policing_4_ebook.pdf. [Accessed on 24.09.2025]. (**Оригинално заглавие:** UNODC. Управление ООН по наркотици и престъпности. (2010). Работа полиции. Системи полицейской информации и разведки. Пособие по оценке систем уголовного правосудия. PDF. Офис Виена, Нью Йорк, V.10-52547 – May 2010, № 4, Наличен на: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/10-52547_1_Policing_4_ebook.pdf. [дата на достъп 24.09.2025]).

12. Wolstenholm, D. (2012). *Police Intelligence or Knowledge-Based Policing?* PDF. Bulgarian Police Magazine, Sofia: Avtomedia BG Ltd., Vol. 1 (June 2012), pp. 12-14. ISSN 1314-6882. Available at: https://mvr.bg/docs/librariesprovider65/documents-from-presscenter/c7357308-bg_police_magazine_1pdf.pdf. [Accessed on 24.09.2025]. (**Оригинално заглавие:** Уолстенхолм, Д. (2012). Полицейско разузнаване или полицейска дейност, основана на знанието? PDF. Списание „Българска полиция”, София: изд. „Автомедия БГ” ООД, изд. бр. 1 (юни 2012), с.12-14. ISSN 1314-6882. Наличен на: https://mvr.bg/docs/librariesprovider65/документи-от-пресцентър/c7357308-bg_police_magazine_1pdf.pdf. [дата на достъп 24.09.2025]).

Докладът отразява резултати от работата по проект No 2025-ЮФ-01, финансиран от фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет.“